INSTITUȚIA CETĂȚENIEI – EVOLUȚIE ȘI PERSPECTIVĂ

THE INSTITUTION OF CITIZENSHIP - EVOLUTION AND PERSPECTIVE

Svetlana BOUNEGRU, dr., postdoctorand,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: The evolution of the legal system has implicitly left its mark on many legal institutions and on citizenship, an institution of the constitutional law. New relations within the European Union influence the traditional institution of national law, as well. In this article, we describe the institution of citizenship evolution from genesis to the opportunity of joining the European citizenship.

Keywords: *citizenship, plurality of citizens, dual citizenship, European citizenship*

Până în 1990 instituţia cetăţenie era reglementată de Dreptul de stat sovietic şi se exprima ca cetăţenie sovietică atât în dreptul intern cât şi în dreptul internaţional. Cetăţenia republicană, respectiv în R.S.S. Moldovenească purta un caracter pur formal şi avea putere juridică doar la desemnarea organelor eligibile republicane şi locale.

Dar din 23 iunie 1990, data adoptării Declaraţiei Suveranităţii, prin art.8 [1] se instituie cetăţenia republicană trecându-se totodată la Dreptul Constituţional al Republicii Moldova.

Din această dată instituţia cetăţeniei Republicii Moldova îşi îmbracă pe deplin statutul atât în drept intern cât şi internaţional.

Relaţiile sociale astfel reglementate în dezvoltarea lor au impus reglementarea cetăţeniei într-un cadrul legal. Astfel la 5 iunie 1991 Parlamentul adoptă Legea „Cu privire la cetăţenia Republicii Moldova" [2], prin care instituţia cetăţeniei este reglementată în complexitatea sa legitimând şi statutul juridic de drept intern.

Aplicând practica în domeniu la acea etapă legea a statuat principiul „unicităţii cetăţeniei" neadmiţându-se astfel dubla cetăţenie. După proclamarea Independenţei Republicii Moldova (27 august 1991 şi adoptarea Constituţiei statului independent/ 29 iulie 1991) acest principiu a fost stabilit şi în prevederile şi reglementările constituţionale. Aşa, potrivit art.18 alin.(1) din Constituţie cetăţenii Republicii Moldova nu puteau fi cetăţeni ai altor state decât în cazurile prevăzute de acordurile internaţionale la care Republica Moldova este parte [3].

Este de menţionat faptul că pentru prima dată s-a făcut referinţă şi la aplicarea reglementărilor dreptului internaţional, concomitent cu cel naţional în materie de cetăţenie.

Aceste reglementări sunt susţinute şi argumentate în tezele de doctor susţinute ulterior. Autorii pornesc de la faptul că „Cetăţenia RM e întemeiată pe

principiu consfinţit în articolul 18 al Constituţiei Republicii Moldova, ce constă în faptul că legislaţia noastră nu acceptă cetăţenia dublă, care apare mai frecvent în virtutea modificărilor teritoriale sau divergenţelor dintre legile cu privire la cetăţenia diferitor ţări" [4].

Acest principiu şi-a găsit reflectarea şi argumentarea în primele ediţii de manuale la dreptul constituţional, cetăţenia fiind o instituţie juridică imanentă şi redutabilă a ramurii de drept şi obiect al doctrinei constituţionale. Aşa în 1997 este editată prima ediţie în două volume a Notelor de curs [5]. Iar în 1998 editat manualul: „Drept public" [6].

În calitate de membru al Consiliului Europei Republica Moldova ţinea pasul cu noile reglementări în dreptul comunitar, inclusiv şi referitoare la instituţia cetăţeniei. Aşa, dat fiind o nouă direcţie în reglementarea cetăţeniei deja nu numai în cadrul normativ intern, dar şi European, Parlamentul Republicii Moldova ratifică Convenţia Europeană cu privire la cetăţenie, care în art.2, lit.b) prevede „pluritatea de cetăţenii" care diseminează posesia simultană a două sau mai multe cetăţenii de către aceeaşi persoană [7].

Parlamentul a ajustat legislaţia internă adoptând o nouă lege: „Legea cetăţeniei Republicii Moldova" [8] care în art.1 alin.5 a reprodus aceeaşi definiţie dată pluralităţii de cetăţenii. Iar în cap.IV prin art.24-26 a stabilit cazurile de pluralitate de cetăţenii, drepturile şi îndatoririle cetăţenilor cu pluralitate de cetăţenii, precum şi modalităţile de satisfacere a obligaţiilor militare în cazul pluralităţii de cetăţenii.

În aceste circumstanţe Legea nr.596-XII din 5 iunie 1991 cu privire la cetăţenia Republicii Moldova a fost abrogată.

Modificările intervenite în legislaţia cetăţeniei şi a faptului juridic în conformitate cu care Convenţia europeană cu privire la cetăţenie a devenit izvor de drept intern a generat reacţia doctrinară. Obiectul cercetării ştiinţifice a devenit conceptul conform căruia cetăţenia instituţie juridică de drept intern a devenit şi instituţie a dreptului comunitar. Indiscutabil subiectul esenţial a devenit „pluralitatea de cetăţenii". Astfel şi doctrina a acceptat şi argumentat ştiinţific această evoluţie progresistă.

Dat fiind efectele juridice asupra excluderii „discriminării", „apatridiei" dar şi recunoaşterea „pluralităţii de cetăţenii", părţi componente a Convenţiei s-a impus şi editarea monografiilor respective [9].

Ulterior s-a impus şi modificarea Constituţiei în materie de abrogare a principiului „unicităţii" şi a stabilirii principiului „pluralităţii de cetăţenii". Astfel în noiembrie Parlamentul adoptă legea respectivă privind o nouă redacţie a art.18 [10].

Şi abordările doctrinare cuprinse în ediţiile de după aceste noi reglementări normative, s-au axat în albia conceptuală în evoluţie.

Printre autorii în lucrările căror găsim argumentări teoretice ale acestei evoluţii, dar şi posibilele perspective se numără: Arseni A. [11], Guceac I. [12] şi Cârnaţ T. [13]. Recent (2019) în acest aspect a fost susţinută şi o teză de doctor în drept – Zaporojan L..

Între timp relaţiile în politica externă a republicii Moldova au evaluat soldându-se cu semnarea şi apoi ratificarea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană. Acest document vizează o palitră întreagă de probleme, inclusiv şi cetăţenia, aspect care a şi devenit obiect de cercetare ştiinţifică. Problema ţine de lărgirea cazurilor de pluralitate de cetăţenii, evidenţiindu-se două situaţii interconexate dintre ele. Aşa, prima constă în faptul că pluralitatea de cetăţenii oferă „avantaje persoanelor pluripartide … care revin individului … care poate beneficia de protecţia a două sau mai multe state" [14, p.19]. Cât priveşte a doua perspectivă a pluralităţii de cetăţenii ea plenar se leagă de cetăţenia Uniunii Europene.

Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană „va permite cetăţenilor noştri să se bucure de pluralitatea de cetăţenii prin atribuirea cetăţeniei UE. Aceasta va completa paleta drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor Republicii Moldova asigurată de cetăţenia naţională" [14, p.21].

Observăm aşadar conturarea tendinţei doctrinare a perspectivei evoluţiei institutului cetăţeniei Republicii Moldova spre integrarea în cea europeană.

Studiul efectuat în materia institutului cetăţeniei Republicii Moldova denotă o clară evoluţie în abordările doctrinare şi reglementărilor normative. Acest studiu expus succint în cadrul acestei comunicări ne permite a formula cel puţin două concluzii:

1. Doctrina constituţională şi legislatorul autohton au reacţionat adecvat la fiecare etapă a evoluţiei relaţiilor sociale în devenire a instituţiei cetăţeniei argumentând teoretic şi reglementând normativ fenomenul la etapa corespunzătoare

2. Implementarea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană în complexitatea sa va genera în continuare abordări doctrinare, soldate cu reglementări normative implicit şi instituţia cetăţeniei în perspectiva integrării în cele europene.

Referințe bibliografice:

1. Declaraţia Suveranităţii Republicii Moldova. În: Veştile Sovietului Suprem şi ale Guvernului Republicii Moldova. 1990 nr.8. Art.nr.192.
2. Legea „*Cu privire la cetăţenia Republicii Moldova*" nr.596-XII din 5 iunie 1991. În: Veştile Sovietului Suprem şi ale guvernului Republicii Moldova, 1991, nr.9, Art.nr.140.
3. Constituţia Republicii Moldova. Publicată în Monitorul Oficial, august, 1994, nr.1.

4. Arseni Alexandru. Cetăţenia Republicii Moldova. Autoreferatul tezei de doctor în drept. Tipografia „Print-color”. Chişinău, 1997, p.6.
5. Arseni Alexandru. Drept constituţional şi instituţii politice (note de curs). Chişinău, vol.1, 2, 1997.
6. Popa Victor. Drept public. Chişinău, 1998.
7. Hotărârea parlamentului Republicii Moldova pentru ratificarea Convenţiei europene cu privire la cetăţenie nr.621-XIV din 14.10.1999. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 4 noiembrie 1999, nr.120-122, Art. nr.583.
8. Legea cetăţeniei Republicii Moldova nr.1024-XIV din 2 iunie 2000 (Monitorul Oficial, 2000, nr.98-101, art.709).
9. Arseni Alexandru, Suholitco Leontie. Cetăţenia – o nouă viziune şi reglementare europeană. – Ch.: Litera, 2002 (Combinatul poligrafic), p.3.
10. Legea constituţională nr.1469-XV din 21.11.02. Publicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.169 din 12.1.2.2002, Art. nr.1290.
11. Arseni Alexandru. Drept constituţional şi instituţii politice. Tratat. – Chişinău, vol.2, 2014.
12. Guceac Ion. Curs elementar de drept constituţional. – Chişinău, vol.1, 2001.
13. Cârnaţ Teodor. Drept constituţional. – Chişinău: Ediţia a 2-a, 2010.
14. Zaporojan Livia. Pluralitatea de cetăţenii în perspectiva integrării europene a Republicii Moldova. Autoreferatul tezei de doctor în drept. – Chişinău: Edit. CEP USM, 2019, p.19.